

'is een kostbaar bezit. Ze dient voor zeil, ze dient voor enige verwarming wanneer ze niet te nat is, maar bovenal dient ze voor het opvangen van water, het kostbare vocht waarvan hun hele leven kan afhangen. Het opvangen in zeildoekse schuilkleedjes gaat minder goed. De deken wordt gespannen, het water loopt naar het laagste punt in het midden, en daar knijpt men het water uit op de wijze zoals een koe gemolken wordt.

. . . Op het vlot zijn negen vissen van makreel-grootte met een mes geharpoeneerd. Lever, kuit en hom zijn rauw verorberd, de vissen in de zon gedroogd en daarna opgegeten.

Wanneer schepen passeren, soms zo dicht bij dat men denkt deze te kunnen beschreuwen, en de teleurgestelde bemanning hun reddingsmogelijkheid uit het zicht zien verdwijnen, wanneer het weer slechter wordt met hoge zee en deining, het water op het vlot beukt en tussen de drums en de open bodemruimten naar boven spat, wanneer haaien beginnen mee te zwemmen, altijd in de buurt, dan aan bakboord, dan aan stuurboord, begint de stemming zeer neerslachtig te worden. Er wordt weinig meer gepraat. Men begint nu aan redding te twijfelen. Vragen als: 'Hoe lang kunnen we nog in leven blijven als de voeding op is?' bewijzen maar al te goed de gemoedstoestand van velen. Het is dan het moment waarop de leiders zich unaniem als werkelijke 'leiders' tonen. Een opwekkend woord, hun, die zwijgend voor zich heen staren, moed inspreken, een extra melk-tabletje verstrekken, halen de twijfelaars die beginnen aan het eind van hun weerstand te komen, weer een beetje uit hun sombere stemming.

Er is reden te over dat de leiders rapporteren: 'Soms leek de toestand onhoudbaar.' Door de vervuiling (ook de vlotten zitten vol olie) en door de povere voeding beginnen bij een ieder zweren en puisten, zeer hinderlijke oogontstekingen en pijn in de gewrichten te komen'¹

— de mannen van alle vijf vlotten zijn gered: van het eerste na zeven dagen, van het laatste na dertig dagen rondzwalken.

Drie-en-tachtig dagen brachten drie overlevenden van het motorschip 'Zaandam' op een vlot door.² Hun schip werd, eveneens in november '42, in de Atlantische Oceaan getorpedeerd benoorden Recife (Brazilië). Het werd in de middag van de 2de om tien voor half vijf door een eerste torpedo getroffen, in de machinekamer. Er waren honderddertig bemanningsleden en honderdnegen-en-zestig passagiers aan boord. Een deel van hen snelde naar de reddingboten en de vlotten, doch daar de zwaar geladen 'Zaandam' nog veel vaart liep, gaf de kapitein bevel, de reddingboten nog niet te vieren. Wel lieten enkele opvarenden in hun angst meteen vlotten te water, maar die dreven snel weg zodat diegenen die in zee gesprongen waren, ze

¹ J. W. de Roever: *De 'Nederland' in de tweede wereldoorlog*, p. 213-14. ² Wij volgen het relaas in van Limburg Stirum: *Varen in oorlogstijd*, p. 132-42.